ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ
06.11.2026 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България в медиите

Университет за национално и световно стопанство

√ УНСС беше домакин на двудневна конференция за развитието на кадрите в ядрената индустрия по програмата FIRST на правителството на САЩ

УНСС беше домакин на двудневна Конференция за ядреното образование и развитието на кадровия потенциал в Българи (FIRST Conference on Nuclear Education and Workforce Development in Bulgaria), организирана от Института за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената индустрия и ядрената сигурност към УНСС с подкрепата на програмата на правителството на САЩ „Фундаментална инфраструктура за отговорно използване на технологията на малките модулни реактори“ (Foundational Infrastructure for Responsible Use of SMR Technology – FIRST).

От американска страна форумът събра представители на University of Tennessee, Knoxville, University of Michigan, Texas A&M University, Purdue University, Pennsylvania State University (Penn State), North Carolina State University, Wharton County Junior College, както и на Electric Power Research Institute (EPRI). От страна на българските висши училища участваха представители на УНСС, Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“, Химикотехнологичния и металургичен университет - София, Техническия университет – Габрово и Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В конференцията се включиха и представители на University POLITEHNICA Bucharest, Румъния. Целта на форума бе да обедини усилията на университетите, държавните институции и индустрията за подготовката на квалифицирани кадри за развитието на ядрения сектор в България. В рамките на дискусиите бяха обсъдени нуждите на индустрията, развитието и модернизирането на бакалавърските, магистърските и професионалните програми, както и възможностите за по-тясно международно сътрудничество при изграждането на устойчив кадрови капацитет в ядрената енергетика, в рамките на Националната стратегия на България за развитие на човешките ресурси в ядрения сектор.

Модератори на събитието бяха проф. д-р Светослав Спасов, директор на Института за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената индустрия и ядрената сигурност към УНСС и Мария Гергова-Бенгтсон, основател и главен изпълнителен директор на United Partners, които ръководеха и координираха дискусиите в отделните сесии.

Участниците бяха приветствани от ректора на УНСС проф. д-р Димитър Димитров, доц. д-р Нончо Димитров, зам.-ректор по дигитализация и киберсигурност и ръководител на катедра „Национална и регионална сигурност“, Румяна Петрова, председател на парламентарната Комисия по енергетика към Народното събрание, Ина Лазарова, зам.-изпълнителен директор на Българския енергиен холдинг, Джон Конлън, старши програмен мениджър в Държавния департамент на САЩ и ръководител на програмата FIRST за България, Калин Мутафчиев, гл. експерт в МОН.

В приветствието си ректорът проф. д-р Димитър Димитров подчерта, че развитието на ядрения капацитет е от огромно значение за нашия университет и за България. „Срещнахме много трудности при създаването на Международната магистърска програма по ядрена сигурност, но не се отказахме и успяхме да я стартираме, за разлика от други университети в Европа, които опитаха и не успяха“, каза ректорът. Той посочи, че магистърската програма по ядрена сигурност е единствена в света, осъществява се с подкрепата на МААЕ изцяло на английски език и за 11 години се е утвърдила като наистина успешна, за което говори професионалната реализация на нейните възпитаници, повечето от които са чуждестранни студенти и вече заемат важни ръководни длъжности в ядрения сектор в техните страни. „Не само че магистърската програма успя, но през януари 2026 г. УНСС беше официално признат и определен за Център за сътрудничество на Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) в областта на ядрената сигурност и изграждането

на капацитет“, изтъкна проф. Димитър Димитров. „България се стреми да развива ядрената си енергетика и сигурност, но за това са необходими високо квалифицирани кадри, а нашият университет, като най-големият бизнес университет в България и Югоизточна Европа с 20 000 студенти, има много възможности за развитие на обучението на работната сила в ядрения сектор и ние работим в сътрудничество с много университети и институции и се опитваме да изградим капацитет в областта на ядрената сигурност. Затова смятам, че конференцията се провежда на най-подходящото място и пожелавам успех и ползотворни дискусии“.

Проф. д-р Светослав Спасов поздрави гостите и участниците в конференцията и подчерта важността на темата за по-нататъшното развитие на ядрения сектор не само в България, но и в международен план. „Целта на днешната конференция е да се намери решение на въпроса как България може да създаде и поддържа квалифицираните кадри, необходими за следващото поколение проекти в областта на ядрената енергетика, затова сме събрали на едно място представители на правителството, академичните среди, промишлеността, регулаторните органи, както и наши партньори и представители на университети от САЩ с традиции в обучението и подготовката на специалисти за ядрения сектор“, каза проф. Спасов.

Доц. д-р Нончо Димитров също поздрави гостите и участниците в конференцията и посочи, че преди 11 години при създаването на Международната магистърска програма по ядрена сигурност катедра „Национална и регионална сигурност“ е преминала през огромни трудности, поради необходимостта да докаже защо е толкова важно обучението и подготовката на кадри за такъв отговорен сектор какъвто е ядреният сектор. „За 11 години вече имаме над 100 души дипломирани, повечето чуждестранни студенти, които вече работят на отговорни позиции в ядрения сектор в техните страни“, каза доц. Нончо Димитров, като подчерта, че по последни данни необходимостта от квалифицирани кадри за ядрения сектор в България също е нараснала. Той посочи новите предизвикателства пред обучението на специалисти за тази сфера – как да се привлече интереса на младите хора към ядрения сектор и работата в него, дали изкуственият интелект ще направи по-привлекателни професиите в ядрената сигурност и енергетиката и как да се запази интереса на младите хора към тези професии. „Смятам, че тази конференция е първата стъпка към намиране на отговор на тези предизвикателства и се надявам тя да зададе насоките, в които да работим съвместно за развитие на обучението и подготовката на специалисти за ядрения сектор. Доц. Нончо Димитров изказа специална благодарност на проф. Спасов за огромните усилия, положени през всичките 11 години за утвърждаването на Международната магистърската програма по ядена сигурност и за развитието на направлението „Ядрена сигурност“ в нашия университет.

В изказването си председателят на Комисията по енергетика Румяна Петрова подчерта, „че ядрената енергетика има своето стратегическо значение, както за сигурността на енергийната система, така и за развитието на индустрията и икономиката - тя е гръбнакът на една устойчива и просперираща икономика, гаранция за поддържането на сигурността във всяка една държава“. Според нея „бъдещето на ядрената енергетика е неразривно свързано с инвестициите в технологии и в изкуствения интелект и с капацитета от учащи се в професионалните гимназии и в университетите, затова връзката между науката, образованието, държавните училища и университетите е от ключово значение за бъдещето изграждане на високо квалифицирани кадри и успешното развитие на енергетиката. Инвестицията в образованието на хората е залог за успех, затова като първа стъпка в тази насока днешната конференция е изключително важна“, каза г-жа Петрова.

От името на изпълнителния директор на Българския енергиен холдинг г-н Андрей Живков с приветствие към участниците в конференцията се обърна Ина Лазарова, зам.-изп. директор на БЕХ, която подчерта огромната роля на ядрената енергетика и посочи, че по пътя към нейната модернизация запазването на експертизата е от ключово значение, както и повишаването на квалификацията на кадрите. „В тази ера на технологичен прелом и голямата роля на изкуствения интелект, всъщност максималната полза от изкуствения интелект ще зависи от естествения, затова е важно да го запазим, да го съхраним, да го доразвием. Затова днес трябва да обсъдим тези въпроси, за да се набележат посоките, в които да работим, за да запазим хората и да привлечем нови и млади хора в ядрения сектор“.

Ръководителят на програмата FIRST за България Джон Конлън се включи онлайн, за да приветства гостите и участниците в конференцията от името на Държавния департамент на САЩ. Той подчерта, че Програмата FIRST е водещата програма на Държавния Департамент за държави, които проучват възможностите за използване на ядрената енергия и по-специално малките модулни реактори, за да задоволят енергийните си потребности при спазване на най-високите стандарти за ядрена сигурност, ядрена безопасност и неразпространение. „Нашето партньорство с България е едно от най-мащабните, най-динамичните и най-широкообхватните в рамките на програмата. България има дългогодишен опит в ядрената енергетика. Нашата цел е да си тръгнем от София с общ план за действие и рамка за продължаване на сътрудничеството“, каза Джон Конлън и благодари на ректора проф. Димитър Димитров за гостоприемството.

От името на министъра на образованието и науката проф. д-р Георги Вълчев участниците поздрави Калин Мутафчиев, гл. експерт в МОН. Той заяви, че Министерството подкрепя необходимостта от развитие на обучението и подготовката на кадри за ядрения сектор. „Подготовката на новото поколение специалисти за ядрения сектор изисква тясно сътрудничество между образованието, изследователските институции и индустрията, затова днешната конференция е чудесна възможност за засилване на партньорството в тази сфера“, каза Калин Мутафчиев.

Основните лектори на конференцията бяха **Румен Радев, председател на Управителния съвет на Асоциация на индустриалния капитал в България, бивш министър на енергетиката**, който говори за „Ядреният ренесанс на България: определяне на националния контекст“, и проф. Лиза М. Маршал от Държавния университет на Северна Каролина и бивш председател на Американското ядрено дружество, която изнесе презентация на тема „Обучението по ядрено инженерство в САЩ през 21-ви век“.

В конференцията с презентации участваха и представители на компаниите, подкрепили провеждането на събитието – Андон Ичев, изпълнителен директор на Blue Bird Energy, Георги Миков, изпълнителен директор на Electrohold Bulgaria, и Тодор Трифонов от Централна енергоремонтна база (ЦЕРБ). Те представиха гледната точка на бизнеса и акцентираха върху практическите потребности на индустрията от подготвени специалисти за развитието на ядрения сектор.

В дискусиите участваха и представители на ключови организации от ядрената индустрия, регулаторната сфера и експертната общност. Богдан Димитров, заместник изпълнителен директор на „АЕЦ Козлодуй – Нови мощности“, и Иван Пиронков, управляващ директор на Westinghouse Bulgaria, представиха гледната точка на индустрията и акцентираха върху необходимостта от навременна подготовка на квалифицирани специалисти за бъдещите ядрени проекти в страната. Д-р Кристина Христова, национален координатор в Агенцията за ядрено регулиране, постави акцент върху регулаторните изисквания, необходимите компетентности и значението на дългосрочното планиране на кадровия потенциал в сектора. В дискусиите от страна на Агенцията за ядрено регулиране участва и д-р Петър Ванков, началник на отдел, който представи въпроси, свързани с регулаторните потребности и развитието на необходимите компетентности в сектора. В дискусията се включи и д-р Иван Хиновски, председател на Българския енергиен и минен форум, който представи експертна гледна точка за развитието на ядрената енергетика и необходимостта от устойчиво изграждане на човешки капитал в сектора. В рамките на втория ден Мат Зърфи от Pennsylvania State University и д-р Георги Тасев, заместник-директор по организационната политика на Института за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената индустрия и ядрената сигурност към УНСС, представиха съвместна презентация за изграждането на кадрови капацитет в областта на ядрената киберсигурност и сътрудничеството между Penn State и УНСС по програмата FIRST.

В рамките на конференцията ректорът проф. д-р Димитър Димитров проведе работна среща с представители на университетите от САЩ, България и Румъния.

Конференцията продължи два дни като се фокусира върху стратегиите и политиките, учебните програми, инструментите и подходите за развитието на ядреното образование и кадровия потенциал в България. Бяха обсъдени текущите и бъдещите усилия в България за развитие на кадри в ядрената енергетика, състоянието на програмите за бакалавърска и магистърска степен, програмите без придобиване на академична степен и обучителните програми в България, както и критичните нужди от гледна точка на индустрията и инициативи, включително националната стратегия на България за развитие на човешките ресурси в ядрения сектор.

По време на сесиите бяха набелязани ключовите етапи и предизвикателствата, пред които ще се изправи България при внедряването на нови модерни реактори през следващите години. Представители на американски университети с водещи програми по ядрено инженерство и технически / професионални програми споделиха опита, натрупан в САЩ, както и текущите усилия, които страната полага за образованието и подготовката на кадри в подкрепа на възраждането на ядрената енергетика.

В заключителната сесия на конференцията участие взе и Десислава Николова, началник на политическия кабинет на министъра на енергетиката. Форумът беше официално закрит от нея заедно с проф. д-р Светослав Спасов, Мария Гергова-Бенгтсон, основател и главен изпълнителен директор на United Partners, и Теса Коутри-Дейвънпорт от CRDF Global, които обобщиха основните резултати от двудневните дискусии и акцентираха върху необходимостта от продължаване на сътрудничеството между държавните институции, академичните среди, индустрията и международните партньори за развитието на кадровия потенциал в ядрения сектор.

Радио Фоку

√ Васил Велев, АИКБ: Скокът на тока заплашва бизнеса със затваряне - или адекватни месечни компенсации, или нова инфлационна вълна

Цената на електроенергията за българските предприятия бележи рекорден ръст, достигайки средно 299 евро за мегаватчас през първите дни на ноември – близо четири пъти повече спрямо регулираната цена за бита (74,5 евро). Това поставя българската индустрия в неравностойна и критична конкурентна среда спрямо трети страни и държави извън ЕС. Това коментира в предаването "България, Европа и светът на фокус“ по радио ФОКУС с водещ Цоня Събчева председателят на Общото събрание на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) Васил Велев.

Сбърканият пазарен модел и свръхпечалбите в енергетиката

По думите му основната причина за кризата е изначално сбърканият модел на европейския енергиен пазар, където пределната цена се определя от най-скъпия ресурс – в момента скъпия природен газ.

"В България само 5% от производството на ток е на газ, докато 95% от суровината не е поскъпнала. Въпреки това цената скочи от 98 евро през юни до 298 евро през ноември. Бизнесът не може да прехвърли тези разходи върху крайния продукт, защото на международните пазари в САЩ или Турция (където токът е под 60 евро) няма такива ценови шокове. Предприятията в експортна ориентация просто ще затворят и ще освободят работниците“, предупреди Велев.

Той подчерта, че държавата трябва незабавно да въведе ежемесечни и адекватни компенсации за свободния пазар, чието финансиране да дойде от облагане на огромните свръхпечалби в енергийния сектор. Настоящият механизъм, при който прагът за компенсация е прекалено висок (над 240 евро), а изплащането се бави с месеци, е напълно неадекватен на ситуацията.

Дилемата: Компенсации или нова инфлация и фалити

Председателят на АИКБ даде пример с хлебопроизводството и други енергоинтензивни индустрии, където скокът на тока автоматично повишава себестойността на продукцията с 15%. Ако няма бърза намеса от страна на държавата и Министерството на енергетиката, алтернативата е фалити на предприятия или главоломно скачане на инфлацията, подобно на кризата от 2022–2023 г.

"Когато преди години се въведе адекватна програма за компенсиране, българската индустрия отчете най-бърз растеж в Европейския съюз. Сега дилемата е ясна: или навременни месечни компенсации с пари от енергийните свръхпечалби, или тежка инфлация, безработица и затваряне на заводи“, категоричен бе Васил Велев.

Целият коментар по темата слушайте тук.

Дунав мост

√ Васил Велев: Бизнесът е пред затваряне заради скъпия ток

Експортните предприятия губят пазари спрямо конкурентите в САЩ и Турция

Средната цена на електроенергията за българските предприятия достигна рекордните 299 евро за мегаватчас през първите дни на ноември, което е близо четири пъти над регулираната тарифа за битовите потребители от 74,5 евро. Този ценови удар поставя родната индустрия в критична и неравностойна среда спрямо конкурентите от трети страни извън Европейския съюз. За проблема предупреди **председателят на Общото събрание на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) Васил Велев** в ефира на предаването „България, Европа и светът на фокус“ по радио „Фокус“ с водещ Цоня Събчева.

Сбърканият пазарен модел и външната конкуренция

В основата на настоящата ценова криза стои моделът на европейския енергиен пазар, при който крайната пределна цена се определя от най-скъпия използван ресурс. В момента тази роля се изпълнява от скъпия природен газ, което автоматично изстрелва борсовите котировки нагоре, независимо от реалния производствен микс в страната.

„В България само 5% от производството на ток е на газ, докато 95% от суровината не е поскъпнала. Въпреки това цената скочи от 98 евро през юни до 298 евро през ноември. Бизнесът не може да прехвърли тези разходи върху крайния продукт, защото на международните пазари в САЩ или Турция, където токът е под 60 евро, няма такива ценови шокове. Предприятията в експортна ориентация просто ще затворят и ще освободят работниците“, предупреди Васил Велев в студиото на радио „Фокус“.

Огромната ножица между европейските борсови цени и тарифите под 60 евро за мегаватчас в държави като САЩ и Турция лишава българските износители от буфери за оцеляване. Заводите, които продават продукцията си на международните пазари, не могат да вдигнат крайните си цени, без да загубят поръчките си.

Блокираните компенсации и свръхпечалбите

Работодателската организация настоява държавата незабавно да задейства адекватни ежемесечни компенсации за предприятията на свободния пазар. Според разчетите на бизнеса необходимият финансов ресурс е наличен и трябва да бъде изземан чрез облагане на натрупаните свръхпечалби в самия енергиен сектор.

Действащият в момента механизъм за подпомагане не решава проблема на индустрията по две основни причини. От една страна, заложеният праг за активиране на помощта от над 240 евро за мегаватчас е прекалено висок спрямо цените на конкурентните пазари. От друга страна, реалното изплащане на средствата се бави с месеци, което оставя фирмите без оборотни средства в пика на разходите.

Удар върху цената на хляба и риск от фалити

Липсата на бърза намеса от страна на държавата и Министерството на енергетиката вещае пряк удар върху крайните потребители на вътрешния пазар. Като показателен пример за верижния ефект председателят на ОС на АИКБ посочи хлебопроизводството и останалите енергоинтензивни браншове, при които настоящият скок на електроенергията автоматично оскъпява себестойността на продукцията с 15%.

Ако предприятията не получат навременна буферна подкрепа, икономиката е изправена пред повторение на кризисния сценарий от 2022 и 2023 година, белязан от верижни фалити и висока инфлация.

„Когато преди години се въведе адекватна програма за компенсиране, българската индустрия отчете най-бърз растеж в Европейския съюз. Сега дилемата е ясна: или навременни месечни компенсации с пари от енергийните свръхпечалби, или тежка инфлация, безработица и затваряне на заводи“, заяви Васил Велев пред водещата Цоня Събчева.

NOVA NEWS

√ "Челюсти": Трябва ли правителството да противодейства на поскъпването на живота

„Управляващото мнозинство ще опита в бърз порядък да мине през всички процедури по приемането на бюджета”, каза **изпълнителният заместник-председател на Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) Добрин Иванов.**

Иванов каза, че социалните разходи са замразени, ще се увеличат някои данъчни облекчения, което ще подпомогне хората. Той беше категоричен, че е манипулация твърдението, че заплатите изостават на фона на ръста на инфлацията.

Целия разговор гледайте във видеото - тук.

Топ новини

√ "Челюсти": Трябва ли правителството да противодейства на поскъпването на живота

„Управляващото мнозинство ще опита в бърз порядък да мине през всички процедури по приемането на бюджета”, каза **изпълнителният заместник-председател на Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) Добрин Иванов.**

Иванов каза, че социалните разходи са замразени, ще се увеличат някои данъчни облекчения, което ще подпомогне хората. Той беше категоричен, че е манипулация твърдението, че заплатите изостават на фона на ръста на инфлацията.

Bulgaria ON AIR

√ Бизнесът и икономисти разкритикуваха новия данък "свръхпечалба" и облагането на ваучерите за храна

Правителството прие новите данъчни промени, включително 33% данък върху свръхпечалбите на банките, телекомуникационните компании и търговците.

Облагането данък "Свръхпечалба" е еднократно и само за 2027 година, като включва шест икономически сектора, сред които банки, телекоми и търговци на хранителни продукти.

"Това, което Министерството на финансите залага, е около 800 млн. евро приходи през 2027 г. вследствие на това еднократно облагане с данък "свръхпечалба" на тези шест сектора. За тези шест сектора това означава облагане на печалбите с 43% през 2027 г. - 10% е корпоративният данък и 33% е данъкът "свръхпечалба". Ние категорично сме

против такова извънредно облагане. Проблемът в тези сектори е липсата на конкуренция, а тази мярка има фискален ефект, а не е такава, че да подобри конкурентната среда", заяви **изпълнителният заместник-председател на Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) Добрин Иванов.**
Повече по темата гледайте тук.

АИКБ

√ Доц. д-р Милена Ангелова: Устойчивото развитие на бизнеса изисква работещи стандарти и добро корпоративно управление

Българският бизнес работи упорито, за да осигури бъдещето – като ежедневно създава добавена стойност и допринася за икономическия растеж – въпреки трупащите се все по-бързо предизвикателства – непосилни цени на електрическата енергия, демографска криза и липса на персонал, все по-интензивна глобална конкуренция и нарастващи административни тежести.

Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ), като представител на публичните компании и доставчиците на услуги от общ интерес, работи активно за добро корпоративно управление и устойчивост, като участва в Националната комисия за корпоративно управление и всички свързани с тази тема формати.

В рамките на проведената днес II международна конференция „Стандарти за устойчиво бъдеще“ **доц. д-р Милена Ангелова, изпълнителен заместник-председател на АИКБ**, представи насоки за развитие и доработване на предложената от Асоциацията на специалистите по устойчивост, Асоциацията на специалистите по управление на околната среда – АСУОС и Сдружение „Клуб 9000“ Пътна карта за прилагане на стандарти за устойчивост, така че документът да бъде надграден и да послужи като основа за по-нататъшни разговори.

Повече за предложенията и позицията на доц. Ангелова

√ АИКБ и Конфедерацията на българската индустрия организират кръгла маса за състоянието и перспективите пред българската индустрия

Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) и **Конфедерацията на българската индустрия (КБИ)** организират кръгла маса на тема „Актуално състояние, проблеми и насоки за развитие на българската индустрия“. Форумът ще се проведе на **24 ноември 2026 г. от 10:00 ч. в зала „Средец“ на хотел „София Балкан Палас“, гр. София.**

Основната цел на събитието е представянето и задълбоченото обсъждане на **доклада за състоянието на българската индустрия през периода 2016–2025 г.**, разработен от Конфедерацията на българската индустрия. Документът съдържа анализ на актуалните икономически тенденции, основните предизвикателства пред производствения сектор и преработващата промишленост, както и стратегически насоки за постигане на конкурентоспособна, иновативна и устойчива българска икономика.

Като национално представителна работодателска организация АИКБ последователно отстоява интересите на българските предприятия и работи за създаване на благоприятна среда за индустриално развитие. Сред основните приоритети на Асоциацията са повишаването на конкурентоспособността на икономиката, насърчаването на инвестициите и иновациите, технологичната модернизация на производството, развитието на квалифицирана работна сила и провеждането на последователна национална индустриална политика.

В този контекст кръглата маса предоставя възможност за задълбочена дискусия относно състоянието на българската индустрия и необходимите мерки за нейното устойчиво развитие. Особено внимание ще бъде отделено на предизвикателствата пред производствените предприятия, възможностите за повишаване на производителността, инвестиционната активност и укрепването на позициите на българската индустрия в европейската и световната икономика.

Във форума ще участват ръководители на водещи индустриални компании, представители на академичните среди и национални партньори на Конфедерацията на българската индустрия. Участниците ще имат възможност да обменят мнения и експертни позиции относно актуалните проблеми в сектора, както и да обсъдят възможни решения и насоки за неговото бъдещо развитие.

Чрез съвместното организиране на форума АИКБ и КБИ поставят акцент върху значението на експертния диалог и обединяването на усилията за развитие на българската индустрия. Дискусията ще бъде насочена към очертаването на приоритети и практически решения, които да допринесат за изграждането на модерна, конкурентоспособна и устойчива индустриална икономика.

ESG news

√ Стандартите за устойчивост трябва да отговарят на нуждите на бизнеса

Българският бизнес работи упорито, за да осигури бъдещето – като ежедневно създава добавена стойност и допринася за икономическия растеж – въпреки трупащите се все по-бързо предизвикателства – непосилни цени на електрическата енергия, демографска криза и липса на персонал, все по-интензивна глобална конкуренция и нарастващи административни тежести".

Това заяви **доц. д-р Милена Ангелова, изпълнителен заместник-председател на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ)** по време на дискусия на второто издание на международната конференция „Стандарти за устойчиво бъдеще", посветена на ролята на международните стандарти в областта на устойчивото развитие и тяхното практическо приложение. ESGnews.bg е медиен партньор на събитието.

В дискусията участваха още представители на БТПП, КТ "Подкрепа", КНСБ и "Активни потребители".

Доц. д-р Милена Ангелова препоръча насоки за развитие и доработване на предложената от Асоциацията на специалистите по устойчивост, Асоциация на специалистите по управление на околната среда – АСУОС и Сдружение „Клуб 9000" Националната пътна карта за прилагане на международните стандарти за устойчивост 2027–2035 г.

Сред тях са:

- Академично потвърждаване на документа – от академичните съвети на научните звена на авторите, за прецизиране на приложения за разработването му научно-методологичен апарат;
- Отчитане на важните развития в България, Европа и света от 2025 г. досега и особено на основни национални процеси – като изготвянето на Национална индустриална стратегия, разговора за запазването на конкурентоспособността и развитието на експортния потенциал на българската преработвателна промишленост;
- Практическа насоченост и браншова ориентация на предложенията в документа, включително готови за прилагане решения;
- Прецизиране на целевите групи и ориентиране на мерките спрямо техните потребности;
- Карта на съответствията на различните системи за стандартизация.

"Имаме пълно единодушие за това, че стандартите за устойчивост не бива да бъдат задължителни и че основен фактор за тяхното въвеждане и прилагане е полезността им.", подчерта тя.

Според доц. д-р Милена Ангелова пътната карта трябва да се развие до наръчник с добри практики и по възможност да бъде по сектори. Аудиторията и целевите групи да бъдат ясно откроени и всички да са съгласни с тях.

Важни обществено-икономически и политически теми

БНТ

√ Правителството представя проектобюджета на държавата за 2027 г.

Правителството ще представи проектобюджета на държавата за следващата година. За първи път това ще се случи в Университета за национално и световно стопанство (УНСС) като е предвидено да присъства целият кабинет, включително премиерът Румен Радев.

По предварителни данни се очаква бюджетът отново да бъде със свръхдефицит от над 3%, а нивото на приходите и разходите да е рекордно и да премине психологическата граница от 50 млрд. евро. Предвижда се също така таванът на дълга да надхвърли 39 млрд. евро, а новият дълг да е над 12 млрд.

Минималната работна заплата ще бъде 660 евро от 1 януари, предвижда се също така увеличаване на пенсиите от юли по швейцарското правило. В бюджетът ще бъдат заложени допълнителни приходи от въвеждането на данък върху свръхпечалбата в шест сектора - банки, фирми за бързи кредити, търговски вериги с повече от пет обекта, застрахователите, телекомуникациините компании и обменни бюра, както и от допълнителни регулации в хазарта.

Предвидени са повече социални плащания като ще се начислява допълнително данъчно облекчение за родителите, увеличава се и обезщетението за втора година майчинство. Облекченията са в размер до 2000 евро за първо дете, 4000 за две деца и 6000 за три и повече. Майчинството за втората година ще бъде около 450 евро на месец.
Очаква се днес в УНСС всеки министър сам да представи бюджета на собственото си министерство, а вицепремиерът и финансов министър Гълъб Донев - финансовата рамка.

√ Омбудсманът предлага по-ниско ДДС за природния газ за домакинствата през настоящия отоплителен сезон
Омбудсманът Велислава Делчева изпрати предложение до министър-председателя Румен Радев и министъра на финансите Гълъб Донев да бъде обсъдена възможността за временно намаляване на 20%-то ДДС за природния газ за битовите потребители през отоплителен сезон 2026/2027 г., съобщиха от институцията.
Повод за предложението е рязкото поскъпване на природния газ. От 1 ноември 2026 г. спрямо същия период на миналата година увеличението на утвърдените цени за битовите потребители е между 46,33% и 56,50%.
„Като обществен защитник, с цел достъпно отопление и ограничаване на риска от задлъжняване, предлагам Правителството да обсъди възможностите за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност, с който временно да бъде намалена ставката на ДДС от 20% за доставките на природен газ за собствени домакински нужди на крайни битови потребители през отоплителния сезон 2026/2027 г. Предлагам мярката да обхване периода от 1 декември 2026 г. до 30 април 2027 г.“, пише Велислава Делчева.
Тя обръща внимание, че поскъпването надхвърля и заложените очаквания в Макроикономическата прогноза „Есен 2026“ на Министерството на финансите, в която се допуска цена на природния газ от 68 евро/МВтч.
В същото време за домакинствата на природен газ няма предвиден защитен механизъм, който да компенсира повишаването на цените. За разлика от потребителите на топлинна и електрическа енергия, за които КЕВР вече обяви възможност за запазване на цените след 1 януари 2027 г., битовите потребители на газ остават изложени на месечните ценови промени.
Омбудсманът подчертава, че преминаването към алтернативен начин на отопление в рамките на един отоплителен сезон е свързано със значителни и непредвидени разходи за домакинствата с изградени газови инсталации.
Предложената мярка е съобразена и с европейското законодателство. Директива 2006/112/ЕО, изменена с Директива (ЕС) 2022/542, допуска прилагането на намалена ставка на ДДС за доставките на природен газ до 1 януари 2030 г.
Намаляването на данъка ще бъде насочено единствено към битовите потребители. Причината е, че за домакинствата ДДС представлява окончателен разход, докато стопанските потребители с право на пълен данъчен кредит могат да неутрализират данъчната тежест чрез механизма на приспадане.

БНР

√ Петролът поскъпва, но остава под 100 долара за барел
Цените на петрола се повишават в ранния следобед, но остават под 100 долара за барел след рязък спад вчера, докато търговците оценяват перспективите пред отношенията между САЩ и Иран, както и възстановяването на доставките на петрол от Близкия изток.
Към 15.15 часа българско време петролът сорт Брент с доставка през декември поскъпва с 2,75% към 97,20 долара за барел, а американският лек петрол West Texas Intermediate (WTI) - с 1,8% към 89,70 долара за барела.
И двата водещи петролни сортове се сринаха с повече от 8% в сряда, след като Демократическата партия спечели контрола и в двете камара на Конгреса на междинните избори в САЩ. Тази голям победа доведе до повишаване на надеждите, че може да се засили натиска върху президента Тръмп да търси дипломатическо решение на конфликта с Иран.
Според най-голямата финансова група в Япония - MUFG, премията за краткосрочни доставки на петрол сорт Брент е спаднала значително, тъй като търговците залагат на по-голяма вероятност за дипломатическо разрешаване на конфликта в Близкия изток. Разликата (спредът) между най-близките фючърсни договори за Брент е спаднала под 2,50 долара за барел при нива над 5 долара в средата на октомври, което подсказва, че опасенията за непосредствен недостиг на доставки са намалели, съобщава "Уолстрийт джърнъл".
Rystad Energy пък отбеляза, че победата на демократите може да доведе по-нататъшната военна ескалация политически по-скъпа за Тръмп, като същевременно се засили натиска за постигане на споразумение, което да възстанови енергийните доставки през Ормузкия проток. Консултантската компания отбелязва обаче, че новият състав на Конгреса встъпва в

длъжност едва на 3 януари, което оставя възможност за подновяване на военните действия в Близкия изток преди тази дата.
Междувременно, според JPMorgan, глобалният петролен пазар отново преминава към излишък, тъй като износът от Близкия изток се възстановява, а търсенето отслабва. Банката изчислява, че през септември предлагането е надвишавало търсенето с 1,1 млн. барела дневно, като през октомври излишъкът е нараснал до 1,4 милиона барела на ден.
От JPMorgan посочват, че износът на петрол от Близкия изток се е възстановил до около 20,7 милиона барела дневно през октомври, след като през март бе достигнал дъно от 9,8 милиона барела на ден. Банката също така изчислява, че глобалното търсене на петрол е спаднало с 3,3 милиона барела дневно от началото на конфликта, което отразява ефекта от по-високите цени на горивата и прекъсванията в доставките.
Въпреки това, възстановяването на износа все още не е довело до пълно завръщане на регионалните енергийни потоци, като заплахите за сигурността и високите разходи за корабоплаване продължават да затрудняват доставките през Ормузкия проток.
Междувременно иранският Корпус на гвардейците на ислямската революция заяви в четвъртък, че два петролни танкера и влекач са се запалили при отделни инциденти, след като се твърди, че са се опитали да преминат по неразрешени маршрути през Ормузкия проток.
Оповестени в сряда данни от Администрацията за енергийна информация на САЩ пък показват, че запасите от суров петрол в Съединените щати са намалели с 865 000 барела през миналата седмица, достигайки 409,8 милиона барела. Запасите от дестилати са спаднали с 3,6 милиона барела до 99,3 милиона барела, което е сигнал за продължаващ недостиг на пазарите на горива.

√ Производствените цени в България нарастват най-силно в ЕС през септември

Производствените цени в еврозоната и в целия ЕС се повишиха през септември до най-високо ниво от първите месеци на 2023 г. насам заради рязкото поскъпване на енергията, като цените на производител в България отбелязаха най-солидни повишения както на годишна, така и на месечна база, показват данни на европейската официална статистика Евростат.
Цените на производител в еврозоната се повишиха през септември с 2,5% спрямо август, когато нараснаха с 2 на сто. Това е най-солидното месечно нарастване от март насам. Растежът беше воден от скок със 7,8% на енергийните цени, най-вече заради рязко поскъпване на природния газ в Европа, увеличаване на сметките за електроенергия и разходите за производителите на широка гама от произведени стоки.
Изключвайки енергията, цените на производителите се повишиха през септември с 0,1% спрямо август, когато нараснаха с 0,3 на сто.
В рамките на целия ЕС производствените цени се повишиха 2,6% спрямо август, когато нараснаха с 1,9 на сто.
В България производствените цени скочиха през септември с 4,6% спрямо август, когато се повишиха с 3,3%. Това е най-солидното нарастване на производствената инфлация на месечна база в еврозоната и в целия Европейския съюз, показват данните на Евростат.
Спрямо година по-рано производствените цени в еврозоната и в целия ЕС се повишиха през септември, съответно с 11,1% и с 10,9% (най-солиден растеж от началото на 2023 г.), водени от скок на енергийните цени, съответно с 30,8% и с 30 на сто.
В България производствените цени през септември скочиха с цели 22,9% след нарастване с 10,5% през август.
И по този показател нашата страна е водеща както в еврозоната, така и в рамките на целия Европейския съюз, следвана от Ирландия (повишение с 19,9%) и Литва (с 19,0%).

√ Проучване на ЕИБ сочи огромна подкрепа в ЕС за прехода към възобновяема енергия

Мнозинството от гражданите на Европейския съюз подкрепят ускорен преход, включващ отказ от петрол и газ в полза на алтернативни енергийни източници и електрификация на транспорта. Това показва проучване, проведено от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), за което съобщи агенция Ройтерс.
В проучването са участвали 23 000 респонденти, като 87% от тях настояват правителствата да превърнат този преход в приоритет. 52% посочват слънчевата енергия като най-важния алтернативен, нисковъглероден енергиен източник. За сравнение, ядрената енергия е посочена като приоритет от едва 19% от анкетираните, докато вятърната енергия е предпочетена от 37%.

"В условията на бързо променяща се геополитическа обстановка, това е не само правилното решение за планетата, но и разумна стъпка за нашите икономики, която ще доведе до намаляване на разходите за енергия за бизнеса и домакинствата", заяви пред Ройтерс Надя Калвиньо, президент на групата на ЕИБ.
Вторият аргумент на Калвиньо е интересен, тъй като през последното десетилетие – след подписването на Парижкото споразумение, държавите членки на ЕС, които инвестираха най-много във вятърна и слънчева енергия, както и в подкрепа за електрическите превозни средства, отчетоха и най-голямо повишение на цените на електроенергията. Същевременно страните, които изостават в този преход, успяха да запазят сметките за енергия на сравнително достъпни нива.
Конфликтите, включващи САЩ, Израел и Иран, подчертаха недостатъците на зависимостта от внос на енергия и подсилиха аргументите в полза на енергията, добивана на местно ниво – най-вече чрез вятърни и слънчеви инсталации, но също така и чрез местни находища на петрол и газ, където такива са налични.
Привържениците на този подход изтъкват, че тези източници - най-вече слънчевата енергия, вече са по-евтини от производството на електроенергия чрез газ.
Критиците обаче отбелязват, че оценките за разходите при вятърната и слънчевата енергия се базират на показатели за "изравнени разходи за енергия", които не отчитат редица реални разходи. Такъв е например разходът за електроенергия, която трябва да бъде осигурена от базови мощности в моментите, когато няма слънце или вятър.

Business.dir.bg

√ ЕК със забележки към България по бюджетния план за 2027

Европейската комисия е отправила забележки към бюджетния план на България за 2027 г. заради отклонения от препоръчания темп на нарастване на държавните разходи. Това става ясно от официалната кореспонденция между Брюксел и Министерството на финансите, публикувана на сайта на ЕК.
България е в процедура при прекомерен дефицит, която изисква страната да предприеме мерки за ограничаване на бюджетния недостиг и да го сведе под 3% от брутния вътрешен продукт до 2029 г.
На 26 октомври, след като получава българския проект на бюджетен план на 15 октомври, Европейската комисия изпраща писмо до заместник-министъра на финансите Методи Методиев. В него генералният директор на дирекция "Икономически и финансови въпроси" Мартен Вервей иска разяснения доколко предвидените бюджетни мерки съответстват на препоръките на Съвета на ЕС за преодоляване на прекомерния дефицит.
Според изчисленията на ЕК, направени въз основа на представения бюджетен план, нетните разходи на България се увеличават с 10,1% през 2026 г. и с 1,3% през 2027 г. Препоръчаните от Съвета на ЕС максимални темпове на растеж са съответно 4,2% и 3,4%.
Това означава отклонение от препоръчания разходен таван с 2% от БВП през 2026 г., докато за 2027 г. е предвидено отклонение от минус 0,7% от БВП. Натрупаното отклонение спрямо базовата 2025 г. достига 1,1% от БВП. След отчитане на допустимата гъвкавост за разходите за отбрана то се свива до 0,6% от БВП.
От Брюксел предупреждават, че на по-късен етап може да се наложи цялостна оценка на предприетите от България мерки. Ако тя установи, че не са предприети ефективни действия, това би наложило засилване на процедурата при прекомерен дефицит.
Затова Европейската комисия настоява българските власти да обяснят как възнамеряват да осигурят съответствие на бюджетните си планове с препоръките на Съвета на ЕС и да предоставят допълнителна информация за причините за нарастването на нетните разходи през 2027 г.
В отговор, изпратен на 2 ноември, българското Министерство на финансите обяснява, че 2026 г. е започнала без приет държавен бюджет, което е ограничило възможностите за овладяване на разходите. Посочват се и натрупани през предходните години структурни дисбаланси.
Според изложената от финансовото ведомство позиция тези обстоятелства са ограничили възможностите за предприемане на допълнителни мерки, които да доведат до по-значително намаляване на дефицита през настоящата година.
Като допълнителна стъпка догодина 10% от средствата, предвидени за различните ведомства и структури, ще бъдат задържани и ще бъдат отпуснати след ноември, но само ако това не отвори допълнително дефицита.
Засега не е ясно дали ЕК ще приеме този аргумент. Окончателното решение по плана на България се очаква на 24 ноември.

Междувременно бюджетната процедура за следващата година е в ход. Утре финансовият министър Гълъб Донев ще представи план-сметката за 2027. За първи път това ще се случи не в Министерството на финансите, а в Университета за национално и световно стопанство. Ще присъства и премиерът Румен Радев, който ще представи визията и политиките на кабинета, а министрите ще обявят и акцентите в своя ресор. Необичайната локация предизвика дебат и критики.

√ Световната банка: Външният дълг на развиващите се страни достигна рекорд

Страните с ниски и средни доходи заемат повече и плащат повече за новия дълг. Външният им дълг нарасна с 5,5% до рекордните 9,4 трилиона долара през 2025 г., обяви Световната банка днес, цитирана от "Ройтерс".

Вашингтонската институция отбеляза, че заемите през международните облигационни пазари са продължили и през 2026 г., което повдига въпроси "дали условията са устойчиви и дали набраният капитал стига до хората и местата, които имат най-голяма нужда".

В годишния си доклад за международния дълг банката посочи, че скокът през 2025 г. - най-голямото годишно увеличение от 2021 г. насам (веднага след пандемията от COVID) - заплашва да измести важни инвестиции в образованието, инфраструктурата, здравеопазването и работните места.

Достъпът до международно финансиране се е подобрил, но най-бедните развиващи се страни плащат средно 8,2% по новите ангажименти към частни кредитори - най-високата ставка от 1989 г. насам, и 9,4% по новите облигации.

За сравнение, страните, които не отговарят на условията за нисколихвени и безлихвени заеми от Международната асоциация за развитие (IDA), са плащали средно 5,5% по новите облигации (надолу от 5,8% през 2024 г.).

Заемите от частни кредитори и емисиите на облигации от публични структури в развиващите се страни са нараснали с почти 35% до 251 млрд. долара - най-високото ниво от пет години. Външният дълг е растял най-бързо сред страните, отговарящи на условията на IDA - с 8,1% до 1,3 трилиона долара през 2025 г. "Завръщането на частното кредитиране към страните с ниски и средни доходи е добре дошло, но тези страни заемат повече, плащат повече и в много случаи остават с по-малко средства за дългосрочно развитие", заяви главният статистик на Световната банка Хайшан Фу. "Отговорното управление на дълга означава да се даде шанс на всички - включително на бъдещите поколения - да процъфтяват."

Много правителства са издавали нови облигации, за да изкупят обратно падежиращ дълг, удължавайки графиците за погасяване, често при по-високи лихви и без съществено намаляване на общия дълг. Търсенето продължава да расте и през тази година въпреки високите разходи.

Страните с ниски и средни доходи са платили 1,4 трилиона долара главница и лихви през 2025 г. - пето поредно годишно увеличение. Това е подхранвано от ръст от 13,7% на плащанията към частни кредитори до 363 млрд. долара. От 2022 до 2025 г. развиващите се страни са платили с 436 млрд. долара повече за обслужване на дълга, отколкото са получили като ново финансиране, но през 2025 г. динамиката се е променила и е регистриран нетен приток от 45 млрд. долара.

Силното обезценяване на долара също е изиграло голяма роля, увеличавайки доларовата стойност на дълга в други валути. По-слабият долар обяснява над 28% от увеличението на дълга.

Докладът предупреждава, че по-високите разходи по обслужването на дълга могат да доведат до по-слаби инвестиции, по-малко възможности и по-голяма уязвимост към шокове. Страните с по-тежко дългово бреме обикновено виждат повече хора, които не могат да си позволят здравословна диета при външни сътресения. Банката настоява и за продължаване на усилията за по-голяма прозрачност на дълговите

3e-news.net

√ Европа създава все повече патенти, но трудно ги превръща в бизнес. Къде е България?

Европа разполага със силна научна база и създава все повече патентовани изобретения, но продължава да изпитва сериозни затруднения при превръщането им в успешни продукти, компании и инвестиции. Проблемът вече не е само колко иновации произвеждат университетите и научните институти, а дали разполагат с достатъчно ресурси, експертиза и връзки с бизнеса, за да ги реализират на пазара.

Това е основният извод от проучването на Европейското патентно ведомство (ЕПВ) „Europe's technology transfer landscape: The current state, challenges and avenues for development“, разработено съвместно с европейската асоциация ASTP и германския институт Fraunhofer ISI.

Анализът обхваща 809 офиса за трансфер на технологии в Европа и показва, че 90,5% от тях са малки или средни структури, които често не разполагат с достатъчно специалисти, финансиране и достъп до инвеститори.

Изводите са особено важни за България, където преодоляването на разстоянието между научните разработки и промишленото им приложение остава ключово предизвикателство за повишаване на производителността и конкурентоспособността.

Академичните патенти нарастват със 150%, но растежът вече се забавя

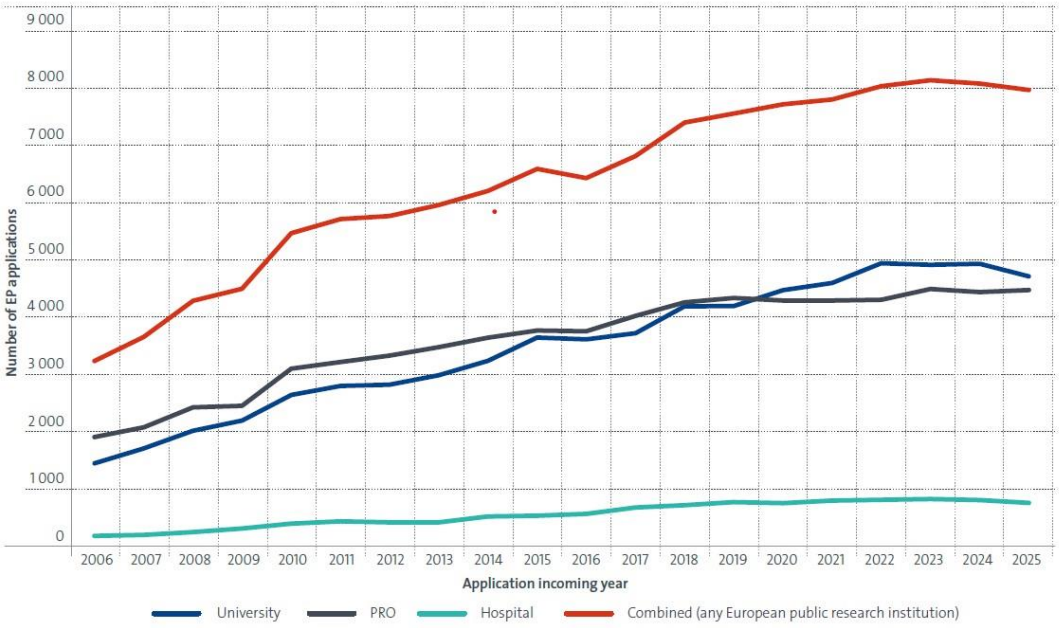
През последните две десетилетия европейските университети, публичните научноизследователски организации и изследователските болници значително увеличават участието си в патентната система. Броят на европейските патентни заявки с поне една такава институция сред заявителите нараства от 3235 през 2006 г. до 7971 през 2025 г. — увеличение с около 146%.

Пикът обаче е достигнат през 2023 г., когато заявките са 8138. След това се наблюдава леко понижение, а делът им сред заявките с европейски произход намалява от 9,4% през 2022 г. до 9,1% през 2025 г.

Това е първото ясно прекъсване на почти непрекъснатия растеж на академичното патентоване. ЕПВ не установява причинно-следствена връзка, но интервютата със специалисти показват нарастващ натиск върху бюджетите за патентна защита.

Научните институции играят особено важна роля в стратегически технологии. През 2025 г. те участват в 34,4% от европейските патентни заявки в биотехнологиите, 29,1% в квантовите технологии и 26,1% във фармацевтиката. Това са области с висока добавена стойност, но и със значителни разходи за разработване, изпитване и достигане до пазара.

Брой заявки за европейски патенти (ЕР), в които заявител е поне един европейски университет, публична изследователска организация (ПИО) или изследователска болница, 2006–2025 г.

Note: The statistics include published an unpublished patent applications at the EPO. Universities, public research organisations (PROs), and research hospitals were identified specifically for this study using advanced applicant-identification techniques developed by the EPO.

Source: EPO analysis

Европа догонва САЩ по патенти, но не и по тяхната дългосрочна стойност

Един от най-показателните резултати е сравнението със САЩ. През 2000 г. европейските университети са преки заявители по 23% от академичните патенти, докато в САЩ делът е 53%. До 2020 г. Европа достига същото равнище от около 53%. Това означава, че европейските университети все по-често поемат собствеността и отговорността за управлението на изобретенията.

Но сходството приключва, когато се разгледа дългосрочното поддържане на патентите.

Само 59,3% от европейските академични патенти, пряко притежавани от университети, остават в сила поне десет години, срещу 73,7% от съпоставимите американски патенти. При 15-годишен период разликата остава значителна — 34,6% в Европа срещу 48,8% в САЩ.

ЕПВ използва поддържането на патентната защита като косвен показател за очакваната икономическа стойност на изобретенията, тъй като то изисква ежегодни разходи. Това обаче не е пряко доказателство за търговски успех.

Резултатите подсказват, че Европа е постигнала напредък в създаването и защитата на научни изобретения, но все още не разполага навсякъде с достатъчно развита система за тяхното последващо финансиране и комерсиализация.

Девет от десет офиса за технологичен трансфер са малки

Проучването показва значителни различия между европейските структури за трансфер на технологии. От анализираните 809 офиса 732 са малки или средни, а само 77 попадат в групата на големите организации.

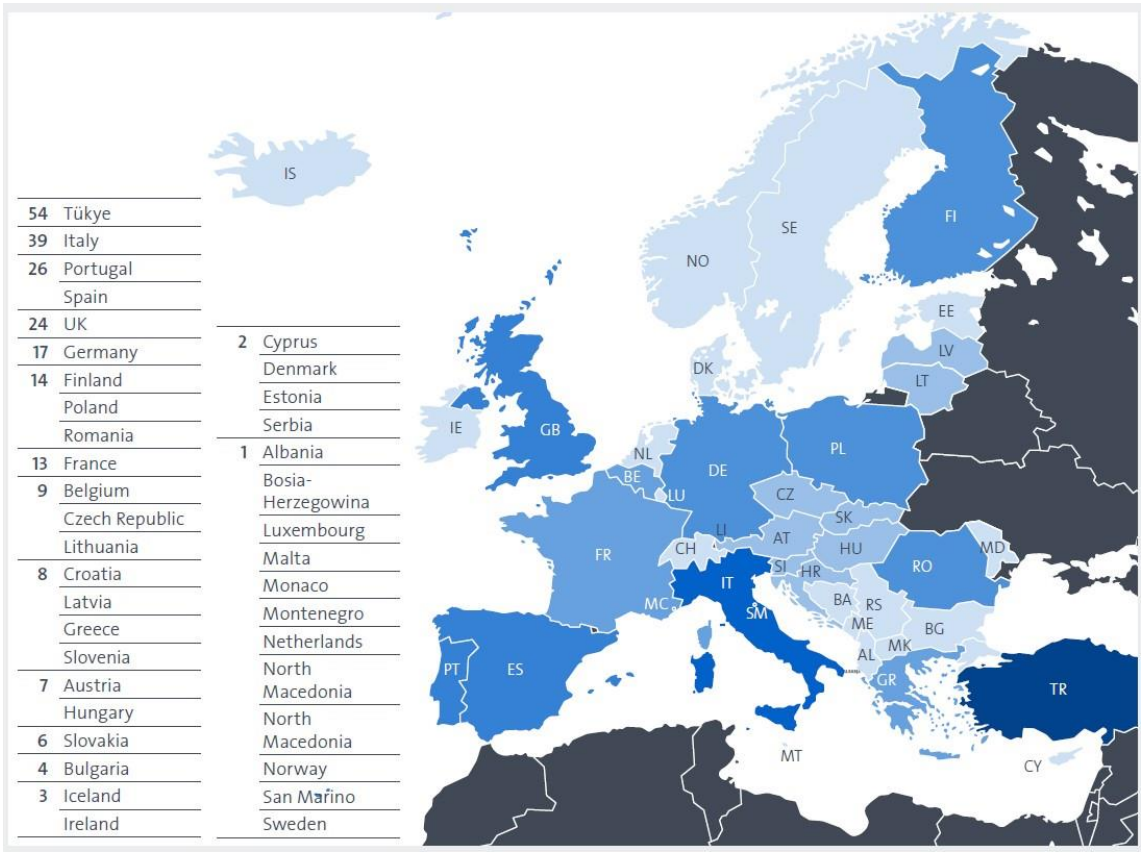
Типичният европейски офис разполага с еквивалента на 6,7 служители на пълен работен ден. За една година той получава около девет уведомления за потенциални изобретения, подава шест първоначални патентни заявки, получава приблизително три патента и сключва две сделки за лицензиране или прехвърляне на права.

Медианният брой на новосъздадените университетски spin-off компании е едва 0,5 годишно.

Ограниченията се виждат и в реалните резултати: 73,8% от отчетните офиси са посочили поне една година без създадена нова spin-off компания, а 50,5% — поне една година без лицензионна или сходна сделка.

Това не означава непременно, че малките офиси работят неефективно. Напротив, изследването установява, че при повечето показатели вероятността едно конкретно изобретение да достигне до патент, лиценз или компания не се различава статистически съществено между малките и големите структури. Предимството на големите организации е способността им да обработват повече разработки едновременно и да поддържат специализирани екипи.

Разпределение на центровете PATLIB в държавите – членки на ЕПО, и държавите, с които има споразумения за разширяване на действието на патентите

Повече експертиза означава повече възможности за комерсиализация

Статистическият анализ на ЕПВ установява положителна връзка между капацитета на офисите и резултатите от технологичния трансфер. При сравними други условия удвояването на персонала е свързано с приблизително 53% повече нови стартъпи, 36% повече нови spin-off компании и 21% повече лицензионни и сходни сделки.

Авторите изрично предупреждават, че това са статистически зависимости, а не доказателство, че механичното увеличаване на персонала ще доведе до същите резултати. Решаващи са професионалният опит, специализацията, достъпът до инвеститори, пазарната информация и устойчивото финансиране.

Особено сериозен проблем е т.нар. долина на смъртта между научното откритие и пазарната му реализация. Всички 22 интервюирани организации посочват трудности при финансирането на доказването на концепцията или техническото доразработване.

Това е етапът, в който едно обещаващо изобретение се нуждае от прототип, изпитвания, допълнителни разработки и оценка на пазарното търсене, преди частен инвеститор да поеме риска.

Как Европа се опитва да преодолее пропастта между науката и индустрията

Проучването представя няколко работещи европейски подхода.

Френската мрежа SATT обединява специализирана експертиза и финансиране за трансфер на технологии от множество научни институции. Към януари 2026 г. тя е анализирала над 21 000 иновационни проекта, подпомогнала е подаването на над 4650 първоначални патентни заявки и е допринесла за създаването на 987 технологични стартъпа. Те са привлекли общо 4,4 млрд. евро финансиране и са създали приблизително 7400 работни места.

Италия прилага специализирана програма за доказване на концепцията. При наблюдавани 155 подкрепени патента средната технологична готовност нараства от 3,5 до 5,8 по деветстепенната скала TRL. До април 2025 г. са отчетени 115 нови продукта или услуги и 31 академични spin-off компании.

Финландската програма Research to Business през 2026 г. покрива 80% от допустимите разходи за подготовка на научни разработки за търговско приложение.

Общата тенденция е преминаване от финансиране единствено на научни изследвания към целенасочена подкрепа за превръщането им в пазарни технологии.

България: научният потенциал се нуждае от по-силна връзка с бизнеса

За България изводите на ЕПВ имат пряко значение, макар докладът да не представя отделна количествена оценка на ефективността на българските офиси за технологичен трансфер. Страната разполага с университети, институти на Българската академия на науките и научни екипи с потенциал в информационните технологии, електрониката, биотехнологиите, медицината, материалознанието и енергетиката.

Основното предизвикателство е този потенциал по-често да се превръща в конкурентоспособни технологии, нови предприятия и индустриални инвестиции. Българската иновационна екосистема остава сравнително фрагментирана, а взаимодействието между академичните институции, бизнеса и инвеститорите е неравномерно. Това ограничава възможностите за достигане до международните пазари, особено за по-малки научни организации.

Докладът съдържа и конкретни данни за българската инфраструктура: страната разполага с четири центъра в европейската мрежа PATLIB, която предоставя патентна информация и подкрепа за иноватори. Съществен е и правният контекст. ЕПВ поставя България сред държавите без т.нар. професорска привилегия, но и без изрично уредена в разглежданата национална законодателна класификация собственост на университетите върху академичните изобретения. Това насочва вниманието към необходимостта от ясни институционални правила за управление на интелектуалната собственост.

В българските условия особено перспективен изглежда моделът на споделени услуги между университети, научни институти, технологични паркове и иновационни организации. Вместо всяка институция да изгражда самостоятелно пълен набор от патентни, юридически, финансови и пазарни компетентности, част от тях могат да бъдат организирани на регионално или национално равнище.

Това би позволило на по-малките научни звена да получат достъп до експертиза, която трудно могат да поддържат със собствени средства.

Какви мерки са необходими за България

От европейските изводи могат да се очертаят няколко практически приоритета за българската иновационна политика.

Първият е устойчиво финансиране на технологичния трансфер. Необходима е подкрепа не само за научните разработки, но и за патентната им защита, прототипирането, изпитванията и пазарната оценка.

Вторият е създаване на споделен експертен капацитет. Университетите и научните институти биха могли да използват общи услуги за оценка на технологии, лицензиране, правна защита и привличане на инвеститори.

Третият е стимулиране на академичното предприемачество. По-ясни правила за участие на учени в новосъздадени компании, разпределение на приходите от интелектуална собственост и професионално признание за успешен технологичен трансфер могат да насърчат повече изследователи да търсят пазарна реализация.

Четвъртият е международната интеграция. Новият инструмент Data Desk на ЕПВ и разширената платформа Deep Tech Finder предоставят възможности за откриване на патентно активни организации, технологични партньори и потенциални инвеститори в Европа.

За България това е особено важно, тъй като националният пазар често е твърде малък за комерсиализацията на високотехнологични разработки.

От броя на патентите към реалния икономически ефект

Европейското патентно ведомство формулира шест основни насоки: признаване на технологичния трансфер като стратегическа инфраструктура, съобразяване с различния мащаб на организациите, устойчиво развитие на експертния капацитет, споделяне на ресурси, изграждане на по-свързан европейски пазар за технологии и оценяване на дългосрочния икономически ефект.

За България това означава промяна и в начина, по който се измерва успехът на научната дейност.

Броят на публикациите, патентните заявки и научните проекти остава важен, но не е достатъчен. Необходимо е да се проследява и колко разработки достигат до предприятията, привличат инвестиции, създават работни места и водят до нови продукти.

Основното послание на ЕПВ е, че конкурентоспособността на Европа няма да зависи единствено от способността ѝ да създава знания, а от умението да ги превръща в икономическа стойност.

За България това е възможност да превърне научния потенциал в по-силен двигател на индустриалната модернизация — при условие че технологичният трансфер се превърне в устойчив приоритет, а не остане зависим от отделни проекти и инициативи.

√ ЕК представи работна програма за 2027 г. за по-силна и суверенна Европа и докладва за усилията за по-прости правила и по-ефективни резултати

Европейската комисия прие днес работната си програма за 2027 г., в която са посочени основните законодателни и незаконодателни инициативи за следващата година. Той е придружен от годишния обзорен доклад за 2026 г. във връзка с опростяването, изпълнението и правоприлагането, в който се прави преглед на напредъка към по-прости правила на ЕС и по-ефективни резултати на място. Във време на големи промени Европейският съюз се предефинира, за да изгради по-независима, сигурна и просперираща Европа, съобщава пресцентърът на ЕК.

„Ние подготвяме Европа за предстоящите предизвикателства. В работната ни програма за 2027 г. се определят амбициозни политики за укрепване на отпечатъка на Съюза. От задълбочаването на единния пазар до разширяването на нашите глобални партньорства. Със стратегически, рационализирани политики ще продължим да изграждаме силна и независима Европа. Европа, която постига резултати в полза на своите граждани и предприятия“, коментира председателятна ЕК Урсула фон дер Лайен.

През 2027 г. Комисията ще се съсредоточи върху изпълнението и прилагането на амбициозните си политики. Тя ще продължи да изпълнява пътната карта „Една Европа — един пазар“ за повишаване на конкурентоспособността, задълбочаване на единния пазар и намаляване на бюрокрацията и пречките пред растежа в цяла Европа. В работната програма също така се посочва как Комисията ще укрепи нашия уникален социален модел, ще намали стратегическите зависимости, ще укрепи отбраната на ЕС, ще подкрепи Украйна, ще разшири глобалните партньорства и ще защити демокрацията и гражданите. Новите инициативи ще бъдат ясни, гъвкави и подходящи за целта, заявяват от Еврокомисията. Изпълнението на приоритетите на Европа означава също така да се гарантира, че нейните правила функционират на практика, без да се налага ненужна тежест. В годишния доклад се посочва постигнатият напредък в разчистването на пътя към по-опростена и по-конкурентоспособна Европа.

Надеждният анализ на доказателствата и активното взаимодействие с широк кръг заинтересовани страни са от съществено значение за ефективното законодателство. По време на диалозите за изпълнението членовете на колегията се ангажираха пряко с над 1500 заинтересовани страни, включително представители на промишлеността, гражданското общество, социалните партньори, стопанските асоциации и публичните органи на всички равнища.

Успоредно с това прилагането на законодателството на ЕС се е увеличило. Комисията е започнала 874 производства за установяване на неизпълнение на задължения — най-големият брой от десет години насам; е отнесла 61 дела до Съда на ЕС и е поискала финансови санкции в 25 случая. Комисията приключи 499 производства за установяване на нарушение, тъй като държавите членки са спазили правото на ЕС. Тя ще продължи да ускорява правоприлагането във всички области, включително с акцент върху единния пазар, отбелязват от Брюксел.

Очаквани резултати от работната програма за 2027 г.

Насърчаване на устойчив просперитет и конкурентоспособност: Комисията ще предприеме координирани действия за справяне с високите цени на енергията, укрепване на икономиката и по-нататъшно премахване на пречките пред

единния пазар. Комисията ще създаде Европейска корпорация за суровини от критично значение. Тя ще представи предложения за завършване на съюза на спестяванията и инвестициите, включително реформата на рамката за рисковия капитал и пакета за конкурентоспособност и опростяване на банковия сектор. Тя ще използва потенциала на изкуствения интелект, като предложи план за ИИ в здравеопазването, транспорта, хранително-вкусовата промишленост, производството, отбраната и космическото пространство. За да се гарантира, че технологиите служат както на хората, така и на конкурентоспособността на ЕС, Комисията ще предложи пакет за цифрова трансформация.

Подкрепа за хората, укрепване на обществото и социалния модел: ЕК ще продължи да работи за укрепване и ще потвърди ангажимента си към трайните принципи на Европейския стълб на социалните права. Тя ще се основава на плана на ЕС за жилища на достъпни цени, за да се увеличи достъпът до жилища на достъпни цени чрез пакет за опростяване на жилищното настаняване. Комисията ще предложи европейски университетски алианси 2.0 за подобряване на качеството на висшето образование. Европейският пакт за полагането на грижи ще насърчи финансово достъпните и качествени грижи. Ще работим за подготовката на нашите системи за променящите се демографски реалности.

Въвеждане на нова ера в областта на отбраната и сигурността: Комисията ще продължи да инвестира в отбраната. ЕС остава ангажиран с подкрепата за Украйна и ще продължи да прилага Пакта за отбранителната промишленост между ЕС и Украйна, за да засили сътрудничеството между промишлените отрасли на ЕС и Украйна, сочат от ЕК. Нов европейски инструмент за стратегически фактори ще засили отбранителните способности на Европа в голям мащаб. Новият Европейски протокол за извънредни ситуации в областта на сигурността ще помогне на ЕС да реагира бързо на променящите се заплахи за сигурността на Европа. Освен това Комисията ще повиши сигурността на външните граници, като предложи европейска рамка за реагиране при извънредни ситуации и модернизира рамката за шенгенските визи. Комисията също така ще направи допълнителна оценка на въздействието на своите правила за запазване на данни.

Поддържане на качеството на живот: Комисията ще продължи да работи за адаптиране към изменението на климата и смекчаване на последиците от него. Тя ще предложи Европейска инициатива за водите, която да спомогне за по-доброто управление на жизненоважните водни ресурси, ще представи европейски план за горещите вълни с цел подобряване на междусекторните действия; ще обмисли укрепването на капацитета и способностите, необходими на ЕС за справяне с бъдещи кризи. Комисията също така ще създаде Алианс за застраховане срещу изменението на климата, за да се преодолее недостигът на застраховане срещу изменението на климата и да се подобри управлението на риска навсякъде. Прегледът на директивите за опазване на природата ще позволи да преценим дали са необходими промени в правната рамка, за да продължи да функционира ефективно, отбелязват от Комисията. За да се гарантира ефективност с оглед на целта за неутралност по отношение на климата и за отказ от изкопаемите горива, ще бъдат преразгледани стандартите за CO2 за тежкотоварните превозни средства.

Защита на демокрацията и отстояване на ценностите: Седемдесет години след подписването на Римския договор Комисията ще събере най-ярките умове от целия ЕС в нов Конгрес на Европа, за да помогне за оформянето на обща визия за бъдещето на Европа. Ще ускори работата си в рамките на европейския щит за демокрацията, включително като представи препоръка относно безопасността в политиката, за да гарантира приобщаващо демократично участие. Комисията също така ще предприеме последващи действия във връзка с Европейската гражданска инициатива относно практиките на преобразуване с препоръка, в която държавите членки се призовават да ги забранят.

Засилване на партньорства в чужбина: ЕС ще продължи да изгражда надеждни партньорства за намаляване на уязвимостта и укрепване на веригите на доставки. Той ще задълбочи стратегическото сътрудничество с ключови партньори като Канада и ще затвърди търговски и икономически връзки в чужбина, по-специално с Индонезия, Индия, Австралия, Филипините и Тайланд. ЕС ще изгради нови инструменти срещу икономическите рискове в чужбина с инструмент за диверсификация и пакт за възпиране и ще продължи да подкрепя основания на правила международен ред, от който Международният наказателен съд е основна част. ЕС ще продължи да подкрепя твърдо Украйна и да допринася за мира и стабилността в Близкия изток, Сирия, Ливан и Червено море, като същевременно продължава да насърчава свободата на корабоплаването и морската сигурност през проливите Ормуз и Баб ал Мандаб.

Съвместно постигане на резултати и подготовка на ЕС за бъдещето: Комисията подновява призивите си към старните и ЕП да постигнат политическо споразумение по следващата многогодишна финансова рамка за периода 2028—2034 г. до края на годината, с цел да бъдат готови да започнат да я прилагат от 1 януари 2028 г. Успоредно с това Комисията ще подобри защитата на парите на данъкоплатците с прегледа на архитектурата за борба с измамите, включително предстоящото преразглеждане на законодателството за OLAF, Европейската прокуратура и защитата на финансовите интереси на ЕС.

Акцент върху резултатите и по-прости правила

От началото на мандата си Комисията предложи 12 пакета „Омнибус“, наред с други инициативи за опростяване, с потенциал да генерира над 22 милиарда евро годишни икономии, което е почти 60 % от целта на мандата ѝ. Приоритетът сега е да се гарантира, че европейските предприятия и граждани усещат това въздействие. В това отношение осигуряването на бързи и амбициозни споразумения от съзаконодателите по внесените предложения продължава да бъде от ключово значение.

Комисията също така е увеличила усилията си, за да помогне на държавите членки да прилагат правилата на ЕС по-последователно чрез пътни карти за транспониране, стратегии за изпълнение, практически насоки и целенасочена техническа помощ. За да не се допусне ненужните национални изисквания да облекчат тежестите, премахнати на равнището на ЕС, Комисията е работила с държавите членки по нов пакт срещу свръхрегулирането.

Освен това ЕК ще продължи усилията за опростяване, като представи допълнителни предложения, например пакета за конкурентоспособност и опростяване на банковия сектор. С рамката за периода след 2030 г. ще се постигне опростяване, като същевременно се гарантира постигането на целите за декарбонизация, сочат от ЕК.

Всяка година Европейската комисия приема работна програма, в която се определя списъкът на действията, които ще предприеме през следващата година. Работната програма информира обществеността и Европарламента за политическите ангажименти за представяне на нови инициативи, включително предложения за опростяване, оттегляне на висящи предложения и преглед на съществуващото законодателство на ЕС. Работната програма е резултат от тясното сътрудничество с Европейския парламент, държавите членки и консултативните органи на ЕС.

Bloomberg TV Bulgaria

√ В един разделен свят климатичната среща на ООН търси съгласие за електрификация

- COP31 търси общ ангажимент за увеличаване на дела на електроенергията в крайното потребление до 35% през 2035 г.
- Скъпите изкопаеми горива и поевтиняващите соларни панели и батерии ускоряват електрификацията
- Преходът изисква големи първоначални инвестиции, но на срещата не се очакват нови финансови ангажименти

Климатичната среща COP31 може да се смята за успешна, ако всички участващи държави се ангажират значително да ускорят електрификацията на икономиките си, според ръководителя на преговорите на форума.

Една от основните цели на организаторите на конференцията на ООН за климата, която започва следващата седмица в Анталия, Турция, е страните по Парижкото споразумение да подкрепят увеличаването на дела на електроенергията в световното крайно енергийно потребление от около 20% днес до 35% през 2035 г. Засега обаче присъединяването към тази цел остава доброволно.

„Бих искал в решението, предложено от председателството, да залегне силен ангажимент за електрификацията“, заяви Крис Боуен, австралийският министър на климатичните промени и енергетиката и председател на преговорите на COP31, в подкаста Zero. Това решение ще трябва да бъде одобрено от всички държави, участващи в срещата, която започва на 9 ноември.

Поскъпването на петрола и газа, свързано с продължаващите войни в Европа и Близкия изток, принуди страните вносителки на изкопаеми горива - в които живеят три четвърти от населението на света - да търсят начини за намаляване на потреблението и намиране на алтернативи. Електрификацията е част от решението. С поевтиняването на соларните панели и батериите много държави избраха да ускорят прехода към електромобили и термопомпи.

„Електрификацията е безспорно нещо положително“, каза Боуен. „Дори електроенергийната ви мрежа да се захранва от въглища и да нямате соларни панели у дома, ако просто зареждате [електромобил] от такава мрежа, намалявате емисиите с около 60%.“

Първичната енергия е енергията във вида, в който се среща в природата - например като суров петрол. Крайната енергия е тази, която достига до потребителя, например като бензин или електричество. Полезната енергия е частта от крайната енергия, която се преобразува в работа, като движение или охлаждане.

Макар около 80% от първичната енергия в света да идва от изкопаеми горива, едва около 65% от крайната енергия се получава от въглища, петрол или газ. Затова електрификацията е преди всичко решение за повишаване на енергийната

ефективност: тя намалява потребността от първична енергия, без да ограничава полезните резултати, от които хората се нуждаят.

Целта за електрификация на COP31 получи подкрепа през октомври, когато Китай - най-големият източник на парникови емисии и най-големият производител на технологии за електрификация в света - даде знак, че я подкрепя. Боуен се надява да постигне още по-широк ангажимент.

Амбициозни енергийни цели без обещания за ново финансиране

Срещите COP често включват доброволни цели, подкрепяни от държавите, които желаят да действат по-бързо срещу климатичните промени. На COP28 в Дубай през 2023 г. например група държави подкрепиха целта за утрояване на ядрените мощности до 2050 г. Към март около 38 държави бяха застанали зад нея, но засега ядрените мощности в света не са се увеличили съществено.

Също на COP28 решението, предложено от председателството, включваше цел за удвояване на темпа на подобряване на енергийната ефективност и утрояване на мощностите от възобновяеми източници до 2030 г. Докато напредъкът при енергийната ефективност е ограничен, има сериозни признаци, че светът ще се доближи до целта за възобновяемата енергия.

Стремежът към по-амбициозна електрификация и намаляване на емисиите обаче идва в труден момент за повечето хора, които се борят с високите разходи за живот. Макар електрификацията да може да осигури по-евтина енергия в дългосрочен план, тя изисква големи първоначални инвестиции в инфраструктура.

Боуен обаче охлади очакванията богатите държави да предоставят допълнително финансиране на COP31. „Това не е конференция за финансирането“, на която да се определят нови цели, каза той. „Става дума за това докъде сме стигнали в изпълнението на тези цели и какво трябва да направим, за да мобилизираме вече наличното финансиране.“

√ Трейдърите очакваха изборите да са обрат за пазарите, но объркаха посоката

- Най-големите звена за търговия на Уолстрийт прогнозираха, че възходящото движение на фондовия пазар ще се възобнови след изборите, но в четвъртък тази прогноза претърпя зрелищен провал.
- Индексът Nasdaq 100 загуби 2,3 трилиона долара, а S&P 500 се срина с 4,4%, след като опасенията, свързани с инвестициите в изкуствен интелект, заличиха печалбите от предходния ден.
- Въпреки че оптимистичните очаквания на търговските звена все още могат да се оправдаят, разпродажбите в четвъртък подчертават колко трудно е да се прогнозира посоката на фондовия пазар – дори за професионалистите от Уолстрийт.

В продължение на седмици най-големите звена за търговия на Уолстрийт твърдяха, че ралито на фондовия пазар ще продължи веднага след приключването на изборите. В четвъртък обаче тази прогноза се оказа напълно погрешна.

Отделите за търговия на JPMorgan Chase & Co., Citadel Securities и UBS Securities прогнозираха, че междинните избори ще донесат яснота на пазарите, които бяха неспокойни преди вота. Според тях, предвид големия обем налични средства, които инвеститорите държат встрани от пазара, те биха били склонни отново да заемат позиции.

Въпреки че в сряда акциите поскъпнаха след убедителното представяне на демократите на изборите, на следващия ден опасенията около сектора на изкуствения интелект доведоха до загуба от 2,3 трилиона долара за индекса Nasdaq 100. Индексът S&P 500 спадна с 4,4%, като всички сектори завършиха деня на червено.

Разбира се, една сесия не определя тенденцията на фондовия пазар и оптимистичните прогнози на търговските звена все още могат да се сбъднат. Но разпродажбите в четвъртък ясно показват колко е трудно да се предвиди посоката на пазара – дори за експертите от Уолстрийт.

В сряда отделът за търговия с акции на Goldman Sachs Group Inc. отчете една от най-натоварените си сесии за годината, според Джон Флъд, ръководител на звеното за изпълнение на сделки с акции за Северна и Южна Америка в банката. В четвъртък ситуацията беше „точно обратната“, пише той в бележка до клиентите си. „Телефоните ни прегряват от запитвания за разяснения. За съжаление, не виждаме много яснота.“

Инвестиционната общност, фокусирана единствено върху дълги позиции, отново се оказа „замръзнала“, отбелязва той в бележката си. Инвеститорите бяха намалили значително експозицията си в акции преди междинните избори и бяха изненадани от ралито в сряда, посочва той. Хедж фондовете сега продават част от акциите на големите технологични компании, развиващи изкуствен интелект (AI), които бяха закупили предния ден.

Оптимизъм преди изборите

Очакванията за ръст на пазара преди вота се основаваха на идеята, че инвеститорите са заели толкова дефанзивни позиции, че премахването на предизборната несигурност би могло да ги насърчи отново да увеличат експозицията си. Според данни на звеното за обслужване на институционални клиенти на Goldman Sachs, през октомври хедж фондовете са намалили риска, свързан с акции, с темпо, каквото не е наблюдавано от март насам.

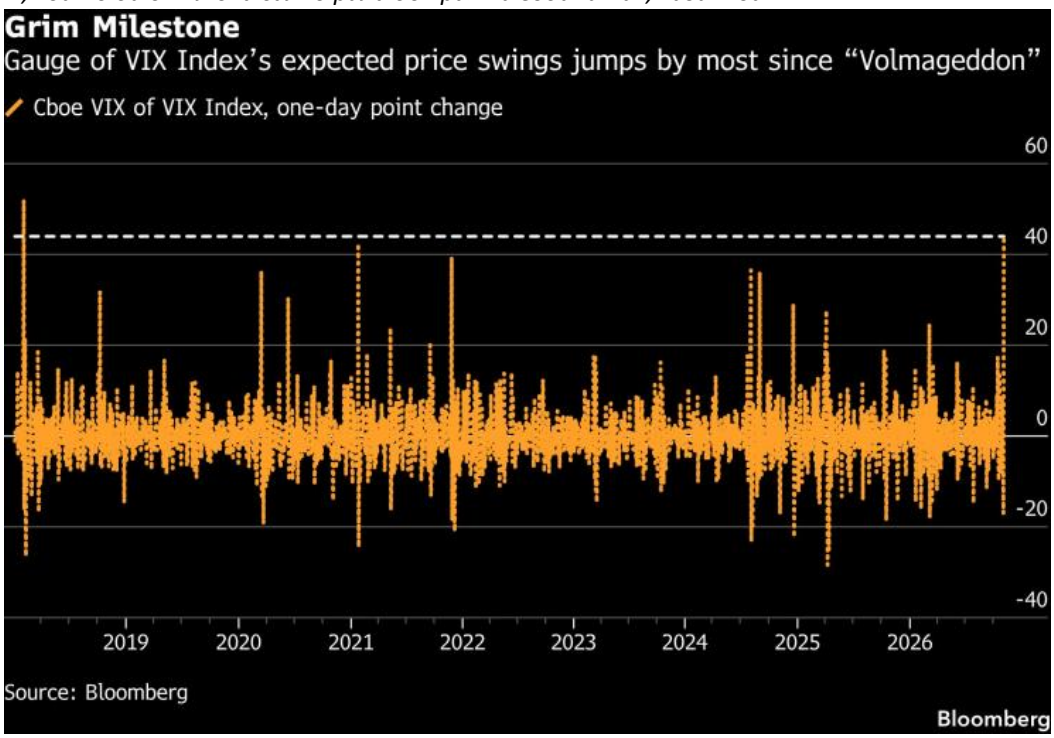
Скот Рубнър от Citadel Securities, ръководител на стратегията за акции и капиталови деривати, заяви, че изборите могат да разчистят пътя за ръст на пазара до края на годината.

„След като изборите са вече зад гърба ни, а волатилността вероятно ще се нормализира, пред инвеститорите се открива значителна възможност отново да поемат повече риск“, написа Рубнър в бележка до клиенти в сряда. „Тъй като несигурността намалява, а някои от най-големите купувачи на пазара се завръщат, смятаме, че пътят на най-малкото съпротивление за американските акции е нагоре до края на годината“, посочи той.

Фючърсите върху индекса S&P 500 се повишиха с 0,4% в 21:32 ч. нюйоркско време, докато договорите върху Nasdaq 100 скочиха с 1,4%.

Давиде Монтони от UBS Securities също изрази мнение, че вотът може да послужи като катализатор за растеж след период на висока волатилност при технологичните акции.

„Финансовите резултати на големите доставчици на облачни услуги (т.нар. hyperscalers) не дадоха категоричния сигнал за спокойствие, на който инвеститорите се надяваха, но приключването на изборите може да се окаже катализаторът, който да отключи силно рали до края на годината“, каза той.

Мрачен етап | Показател за очакваните ценови колебания (базиран на VIX) отбелязва най-големия си скок след събитието, известно като „Волмагедон“ (Volmageddon)

От звеното за търговия на JPMorgan също очакваха технологичните акции да се възстановят, а ралито да обхване по-широк кръг от компании, извън тесния кръг на най-големите по пазарна капитализация. Екипът на банката за анализ на американския пазар (US Market Intelligence) заяви, че заема тактически оптимистична позиция, като аргументира, че скорошната разпродажба на технологични акции е създала възможност за краткосрочно възстановяване.

Изборите обаче не допринесоха съществено за разрешаването на другите фактори, оказващи натиск върху акциите.

Алекс Алтман, глобален ръководител на тактическите стратегии за акции в Barclays Plc, беше един от малкото скептици сред основните търговски екипи на Уолстрийт. Той предупреди, че междинните избори едва ли ще се окажат повратната точка, която инвеститорите очакват, тъй като най-сериозните предизвикателства пред акциите – като възвръщаемостта от инвестициите в изкуствен интелект и разходите за финансиране на изграждането на тази инфраструктура – няма да бъдат решени чрез вота.

Системните стратегии за търговия засилват натиска

Мащабът на спада в четвъртък беше усилен от т.нар. системни стратегии, много от които следват посоката на движение на фондовия пазар, вместо да се ръководят от фундаментални фактори.

Фондовете за контрол на волатилността биха могли да намалят експозицията си към акции с около 30 процентни пункта, което е една от най-големите еднодневни корекции от пазарните сътресения на пазара заради Covid, показват моделите на Barclays Equities Tactical Strategies. Тези фондове биха могли да продадат фючърси на американски акции на стойност приблизително 135 милиарда долара през следващите 24 до 48 часа, показват моделите.

„Очакваме това да продължи и утре, тъй като разпродажбите се разпространяват през каналите с реални пари на дребно и инвеститорите само с дълги позиции“, добави Алтман.

Ребалансирането на ETF-ите добави към натиска. Barclays отбеляза, че четвъртък се очаква да бъде най-голямото ребалансиране на ETF-ите с ливъридж за продажба.

Инвеститорите на дребно, друг източник на търсене по време на предишни спадове на пазара, не бяха склонни да се впуснат в покупки. Търговците на дребно бяха напът за най-големия си ден на продажба на отделни акции от пандемията от Covid-19, съобщи Vanda Research. В четвъртък те са продали нетно акции на стойност 338 милиона долара, според фирмата.

Капитал

√ Борсовият бик се събуди, ето как да го ускорим

Преди повече от 20 години един от основните двигатели на фондовата борса наред с оптимизма от предстоящото влизане в ЕС беше приватизацията на дялове и акции от държавни дружества през нея. Управляващите тогава може и да нямаха гениална визия как да се развие капиталовият пазар, но поне му дадоха силен начален заряд. Още в края на 90-те стотици компании станаха публични по линия на масовата приватизация, а в началото на новия век в пулове като "Мечта", "Туризъм" и "Енергетика" се окрупняваха малки дялове в дружества, които се пускаха на борсата. Продажбата на почти 35% от БТК срещу компенсаторки от януари 2005 г. беше ювелирната борсова операция по онова време. Тя беше последвана и от листване на електроразпределителните дружества, след което приказката рязко свърши.

Еуфорията се изпари с идването на световната финансова криза - борсата се срина, слепият и неуправляван оптимизъм се превърна във фалити и негативизъм. Приватизацията през борсата спря, а на Sofix му трябваха 19 години да се възстанови и да достигне новите си върхове от последната седмица.

Днес капиталовият пазар на България е много по-зрял, изглежда да е понаучил уроците си и да се е поучил от някои грешки. Благоприятната данъчна система без облагане на капиталовите печалби се запази. Законодателството и регулациите са европейски, а в някои отношения и по-добри - една от малкото държави в Европа с нормативи за дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) за вземания и имоти. Добра посока е развитието на сегмента BEAM за млади компании, активно развиван от БФБ, чрез който се привлякоха няколко хиляди изцяло нови малки акционери, много от тях дошли за първи път на пазара. А все повече компании се държат наистина като публични - с прозрачност и добро корпоративно управление, което мисли и за малките акционери. Имаме и поредица позитивни събития - влизането в еврозоната, покачващ се рейтинг, завръщането в групата на frontier пазарите и излизането от сивия списък за пране на пари на FATF (друг е въпросът защо попаднахме там). От догодина влизат в сила и мултифондовете, което ще позволи на мениджърите на пенсионните компании да инвестират повече в български акции. С уговорката, че трябва да има в какво, защото и сега не са достигнати лимитите, а насочването към чужди пазари е осъзнат избор.

Всички фактори и възможности са налице, но ако не се използват, българският фондов пазар може да се маргинализира отново. Въпреки условията в момента големи местни и чужди инвеститори не проявяват интерес, защото липсват достатъчно големи емитенти. А те често избягват капиталовия пазар по различни причини. Някои са валидни, например част от големи листвани на международни групи нямат ползи да се публични и тук. Но други са просто прекалено привикнали към банковото финансиране или не са готови да се отворят за публиката. Има дори страх, че публичността и светлината на прожекторите върху успешния им бизнес може да им навлече проблеми.

"Основните разлики между българския пазар и развитите пазари е, от една страна, липсата на дълбочина - малък брой компании, някои ключови сектори като отбрана изобщо не са представени, а от друга страна, липсата на истински доставчици на ликвидност, доколкото маркет мейкърите не са дългосрочен инвеститор. Институционалните инвеститори получават правомощия за по-големи инвестиции, но нямат задължения или стимули да инвестират определени обеми в

България", коментира пред "Капитал" Светозар Абрашев, съветник на борда на директорите на инвестиционния посредник СИС. И допълва: "Когато водещите институционални инвеститори като пенсионни и взаимни фондове предпочитат да инвестират извън местния капиталов пазар или изобщо да не инвестират като търговските банки, това създава естествено недоверие в дребните инвеститори."

С ключовата роля на държавата

Мантрата, че колкото по-малко държавата се меси в бизнеса и икономиката, толкова по-добре, почти винаги е вярна. В случая обаче политиката на напълно вдигнати ръце е по-скоро вредна, и то не защото пазарът не може да се справя сам, а защото с умно управление на няколко ключови механизми и инструменти управляващите могат да генерират едновременно чужди инвестиции, икономически растеж и бюджетни постъпления, както обяснява и изпълнителният директор на БФБ Маню Моравенов пред "Капитал". Накратко - полза за всички.

Един от най-очевидните начини е борсовата приватизация, както и специални инструменти и дружества, които да позволят на пенсионните фондове да инвестират в инфраструктурни проекти. ДЦК за граждани с една добра информационна кампания също има потенциал едновременно да привлече инвеститори и да помогне на правителството да се финансира. Пред "Капитал" Мирослав Маринов, изпълнителен директор на ПОК "Доверие", разказа, че на ниво асоциация са провели вече срещи с управляващите с ясни предложения какво може да се направи.

"Направихме две основни предложения, които могат да стимулират развитието на борсата и да увеличат възможностите за повече инвестиции на пенсионните фондове в България. Предварително сме ги обсъждали на секторно ниво и в асоциацията, от името на която участваме в тези срещи", каза Маринов.

Ето какви са те:

- Първото предложение е да се раздържавят миноритарни пакети в няколко големи държавни предприятия. Експертите на пенсионните компании са идентифицирали няколко такива, които ще предизвикат силен местен и международен интерес - "Булгартрансгаз", ЕСО, НЕК, АЕЦ "Козлодуй". "Това са солидни компании с активи, големи приходи, печеливши и стабилни. "Продажби на пакети от 25-30% през борсата ще осигурят, от една страна, приходи за бюджета, а от друга, повече прозрачност и отчетност на държавните дружества. Държавата не трябва да се притеснява от загуба на контрол и суверенитет, напротив. Има всички механизми и инструментариум да си запази контрола и управлението", коментира Маринов.
- Второто предложение е да се структурира специално дружество SPV, като дори има и идейно наименование - "Национален инфраструктурен фонд" АД, което да се листне за търговия на фондовата борса, по подобие на инициираното от самата борса и инвестиционните посредници "ИПО растеж", в което пенсионните фондове да могат да инвестират. Идеята е самото SPV след това да може да участва и финансира инфраструктурни проекти, като за всеки проект ще прави ново дъщерно дружество, в което да привлича партньор с експертиза. "По тази линия можем да осигурим около 1 млрд. евро капитал, а след това с ливъридж (инфраструктурни облигации с хоризонт 25-30 години) да се умножат по 3 и 4", разказва изпълнителният директор на "Доверие" и посочва: "Представете си с 3-4 млрд. евро само по тази линия колко и какви проекти могат да се финансират. Идеята ще е в самото SPV да могат да инвестират всички, които желаят. Приходите на дружествата ще идват от плащанията за ползване, например тол такси."

"Искам да подчертая, че нашата цел не е да участваме самоцелно във финансиране на икономиката, а си остава управление на парите на осигурените и генериране на доходност. Но с тези две простички неща може да се направи и постигне много за капиталовия пазар в България, но и за осигурените лица", обобщи Мирослав Маринов.

Да си рекламираш стоката

Разбира се, инициативите от държавата не трябва да се приемат като единствено и дългосрочно решение, а по-скоро като знак за ангажираност, осмисляне и насърчаване на доверие във фондовия пазар. Засега кабинетът "Радев" е дал само мъгляви податки за борсова визия без конкретика. В управленската програма на ПБ борсата се споменава само четири пъти в документ от над 200 страници. Сред заявените цели са насърчаването на българските компании да се листват и проучването на възможността за публично предлагане на миноритарни дялове от държавни енергийни дружества до януари 2027 г. Вместо това през седмицата станахме свидетели на доста спорни идеи за намаляване на вноските към частните пенсионни фондове и пренасочването им към бюджета на НОИ.

Затова и участниците на пазара трябва независимо да полагат доста повече и координирани усилия. В това отношение в последните години има развитие. Екипът на фондовата борса предприема доста инициативи за привличане и популяризиране на пазара в страната и чужбина. От 2025 г. и Комисията за финансов надзор се оглавява от "борсов" човек

- Васил Големански, и под негово ръководство регулаторът демонстрира много повече диалогичност и желание да участва в развитието на пазара.

Според Светозар Абрашев е нужна и активна политика за насърчаване на нови емитенти и повишаване на видимостта на съществуващите компании чрез първични или вторични листвания, включително и на други пазари.

"В България и в Европа в по-голямата й част липсват значителни мерки за насърчаване на инвеститорите, каквито има например в САЩ, Канада и Австралия, като тук се разчита основно на пасивни мерки. Разликата между това да не се пречи на инвеститорите и те да се мотивират проактивно се вижда много ясно на полския борсов пазар. Той използваше такива насърчителни мерки преди въвеждането на европейска рамка, която ги ограничи", казва той.

Потенциалният данъчен двигател

И макар за повечето неща капиталовият пазар да говори като едно, за някои има и особени мнения. Светозар Абрашев например вижда като опция за проактивна политика данъците. "Въпреки че повечето мои колеги не са съгласни, считам, че облагането на капиталовите печалби би я стимулирало да се грижи и развива капиталовия ни пазар", казва той. Накратко - в момента държавата нехае и спира капиталовия пазар именно защото знае, че не взима от него нищо освен данък дивидент. Идеята действително се приема за ерес в борсовите среди, макар и някои високопоставени представители в сектора в неформални разговори да виждат достойнства. Ако прилагаш данъчна политика в даден сектор, може да я използваш за стимули - например за облекчение при използване на специални инвестиционни сметки. Рискът обаче да се залитне в обратна посока и на държавата да ѝ се услади да облага пазара до задушаване също не е за пренебрегване.

Cross.bg

√ Теми и гости в сутрешните блокове

БНТ, „Денят започва"

- Тема: Какъв бюджет очакват икономистите: За доходите, цените и финансовата рамка; Гости - Ваня Григорова и Георги Ангелов
- Тема: След серията бомбени заплахи срещу пътнически самолети в Европа: Как се осъществява полетът след подаване на сигнала
- Тема: Докога в редица квартали на София ще бъдат на студено и какъв е планът за управление на "Топлофикация София" -
- Дискусия с общински съветници
- Тема: Имунитет по български: Как помага киселото зеле в битката срещу вируситге и коя е правилната рецепта за любимата българска зимнина?; И още за полезните му свойства от проф. Тодор Кантарджиев

БТВ, "Тази сутрин"

- Тема: Капанът на намаленията
- Тема: Промените в Министерство на културата

√ Преглед на печата

Водещи заглавия на първите страници

в. 24 часа - стр. 1, 2, 3 - Летенето поскъпна с 15%, Европа се готви за нов шок с още толкова

в. Труд - стр. 1, 4, 5 - Нафтата тежи повече на джоба от хляба

в. Телеграф - стр. 1, 4, 5 - 100 метра асфалт отпушват тапата на "Хемус"

Водещи заглавия на вътрешните страници

в. 24 часа - стр. 4 - Само по курортите надписи на латиница, иначе солена глоба

в. 24 часа - стр. 5 - € 1085 е издръжката за живот - мираж за 1/2 от работниците

в. Труд - стр. 3 - Купуват по две жилища за над 500 хил. евро на ден

в. Труд - стр. 6 - Бомбени заплахи за 25 самолета в Европа, три от тях кацат у нас

в. Телеграф - стр. 2 - Първан Симеонов: Завръща се противопоставянето БСП-СДС, но хейтът е друг тип

в. Телеграф - стр. 7 - Четирима задържани за незаконно следене с тракери

Водещи интервюта

в. 24 часа - стр. 10, 31 - Даниел Стефанов: Партиите вече не могат да мобилизират със страх - позитивен разказ ще привлече негласували

в. Труд - стр. 10, 11 - Христо Грозданов: В България по-големият проблем е управлението на пътната инфраструктура, не строителството
в. Телеграф - стр. 12, 13 - Природозащитникът Явор Гечев: Убиецът на Кнопа е човек без контрол на гнева
Водещи анализи
в. 24 часа - стр. 9, 10 - Куцата патица планина повдига
в. Труд - стр. 9 - Избори по време на криза на човешката свързаност
в. Телеграф - стр. 15 - Помощите са за малките и средните стопани

Всички досегашни броеве на "ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ" от началото на 2026 г. до днес може да намерите на адрес: https://bica-bg.org/bg/14/medii.htm *В секция МЕДИИ/ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ на уебсайта ни е запазен и пълен архив.*